

ÇOCUK HAKLARINDA UNUTULANLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

CHILDREN'S RIGHTS OMISSIONS AND SOLUTIONS

Geliş Tarihi: 14.01.2013, Kabul Tarihi: 27.02.2013

Ayşe ŞENER TAPLAK*
Sevinç POLAT**
Selda YÜZER***

ÖZET

Çocuk hakları, kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu, eğitim, sağlık, barınma, fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi hakları tanımlayan evrensel bir kavramdır. Son yıllarda özellikle göç, hızlı kentleşme, bölgesel farklılıklar, ekonomik kriz, yoksulluk, çocuk ve genç nüfusun büyüklüğü, işsizlik, küreselleşme, aile içi şiddet, çocuk yetiştirme gelenekleri, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, terör, bilgi teknolojileri, emek sömürüsü, pornografi ve yasa dışılık gibi olumsuz etkenler nedeniyle çocuk hakları ihlalleri oldukça büyük boyutlara ulaşmıştır. Ailelerin istedikleri zamanda ve istedikleri sayıda ve olanakları ölçüsünde çocuk sahibi olabilmeleridir.

Çocuk haklarına ilişkin önemli gelişmeler olmakla birlikte sorunun boyutları göz önüne alınarak; çocuk haklarının temeli olan yaşama, korunma, gelişim ve katılım hakları dikkate alınarak çocuklar yetiştirilmeli, hakları ihlal edilen ve suça sürüklenen çocuklara pozitif ayrımcılık uygulayan, onları yeniden kazanmaya yardımcı olacak bir hukuk sistemi oluşturulmalı. Yapılacak yasal düzenlemelerde çocukların yararı ön planda tutulmalı ve çocukların barış, refah ve huzur içerisinde yaşayacakları bir ortam oluşturulmalıdır.

Anahtar kelimeler: Çocuk hakları, Çocuk hakkı ihlalleri, Çözüm önerileri.

ABSTRACT

Child rights is the universal concept describes all the rights such as education, health care, sheltering, and protection from physical, psychological or sexual abuse and are legally or ethically endowed with all children worldwide. Violation of child rights has extended substantially in the recent years especially because of the negative factors such as migration, rapid urbanization, regional differences, economic crisis, poverty, child and youth overpopulation, unemployment, globalization, domestic violence, child raising traditions, communal gender inequalities, terror, information technologies, labor abuse, pornography and illegality.

Considering the dimensions of the problem and of life, protection, development and participation which consist the basis for the child rights; children should be raised as well as the significant developments regarding child rights have occurred. Again, a legal system which applies positive discrimination for the children whose rights have been violated and who are being driven to crime and which is to assist in regaining those children should be developed; benefits child should be prioritized in the legal regulations to be made; and an environment in which children are to live in peace, prosperity and tranquility should be established.

Key Words: Child rights, Violation of child rights, Solution recommendations.

*Ayşe Şener Taplak, Arş. Gör.
Bozok Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği A.D
YOZGAT
hem.ayse_3886@hotmail.com

**Sevinç Polat, Doç. Dr.
Bozok Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği A.D
YOZGAT

***Selda Yüzer, Öğr. Gör
Bozok Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları
Hemşireliği A.D
YOZGAT

Bu çalışma Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumunda sözel bildiri olarak sunulmuştur. Ankara 18-19 May2012.

GİRİŞ

Çocuk hakları, kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu, eğitim, sağlık, barınma, fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi hakları tanımlayan evrensel bir kavramdır (Çocuk Hakları Sözleşmesi).

Çocuk hakları en geniş kapsamıyla Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde (ÇHS) yer almaktadır. Sözleşme'de yer alan çocuk hakları, yaşama hakları, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları olmak üzere dört ana grupta toplanmaktadır.

Yaşama hakkı, çocuğun yaşama ve uygun yaşam standartlarına sahip olma, tıbbi bakım, beslenme, barınma gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasını öngören hakları içerir.

Gelişme hakkı, çocuğun yeteneklerinin en üst düzeyde gerçekleştirebilmesi için gerekli olan eğitim hakkı, oyun ve dinlenme hakkı, bilgi edinme hakkı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü, bilgi alma hakkı gibi haklardan oluşur.

Korunma hakkı, çocuğun her türlü ihmal, istismar ve sömürüye karşı korunmasını sağlayan haklardır. Bunlar yargı sisteminde, silahlı çatışmada, çalışma yaşamında; fiziksel, duygusal, cinsel istismar, madde bağımlılığı ve sığınmacı (mülteci) çocuklar için özel bakıma ilişkin konularda çocukların korunmasını sağlayan haklardır.

Katılma hakkı, çocuğun ailede ve toplumda etkinlik kazanmasını sağlamaya yönelik haklardır. Bu haklar, görüşlerini açıklama ve kendisini ilgilendiren konularda karara katılma, düşünce, düşüncelerini ifade etme, vicdan ve din özgürlüğü, der-

nek kurma ve toplanma haklarıdır (Çocuk Hakları Sözleşmesi; Akyüz 2012; Törüner ve Büyükönenç 2011).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanan haklar ve ilgili maddelere göre, sözleşmenin bu temel ilkelerinden yararlanamayan çocuklar hak ihlaline uğrayan çocuklar olarak aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

- Anne babanın yönlendiriciliği olmayan, anne babasından ayrılan, yasadışı yollarla ülke dışına çıkarılan ve geri dönemeyen, aile ortamından yoksun bırakılmış ve evlat edinilen çocuklar, yani aile ortamı ve alternatif bakımda hakları ihlal edilen çocuklar.

- Engelli, sağlık hizmetlerinden yararlanamayan, sosyal güvenlikten yararlanamayan çocuklar, yani temel sağlık ve refah alanında hakları ihlal edilen çocuklar.

- Eğitime erişimi kısıtlı olan, eğitimini yarıda bırakan, boş zamanlarını değerlendiremeyen; (dinlenme, eğlence vs.) ve kültürel etkinliklere katılmayan çocuklar yani eğitim, boş zaman ve kültürel etkinlikler alanında hakları ihlal edilen çocuklar.

- Mülteci, bölge farklılıklarından dolayı ayrımcılığa uğrayan, çalışan, madde bağımlılığı olan, cinsel sömürüye maruz kalan, satılan, kaçırılan ve fuhuşa zorlanan, ihmal ve istismara maruz kalan, sömürünün diğer biçimlerine maruz kalan, silahlı çatışmalardan etkilenen, mağdur durumda olan, suça itilen çocuklar yani özel koruma gereksinimi olan çocuklar.

- Nüfusa kayıt, isim, vatandaşlık sorunu olan, ana-babasını bilmeyen veya onlar tarafından bakılmayan, kimliği korunmayan, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü olmayan, örgütlenemeyen, özel yaşamına saygı gösterilmeyen, gerek duyduğu bilgi-

lere erişemeyen, şiddet gören ve özgürlükten yoksun bırakılan çocuklar yani medeni hakları ihlal edilen çocuklardır (Madde Bağımlılığı Kapsamında Risk Altındaki Çocukların ve Ailelerin Rehabilitasyonu Projesi Raporu 2010).

AMAÇ

Hakları unutulmuş çocuklara dikkat çekilerek bu konuda, farkındalığı artırmak ve yapılan öneriler doğrultusunda, multidisipliner ekip yaklaşımıyla çocukları korumaya ve haklarını geliştirmeye yönelik yeni politikalar oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

PROBLEM DURUMU

Son yıllarda özellikle göç, hızlı kentleşme, bölgesel farklılıklar, ekonomik kriz, yoksulluk, çocuk ve genç nüfusun büyüklüğü, işsizlik, küreselleşme, aile içi şiddet, çocuk yetiştirme gelenekleri, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, terör, bilgi teknolojileri, emek sömürsü, pornografi ve yasa dışılık gibi olumsuz etkenler dâhilinde çocuk hakları ihlalleri oldukça büyük boyutlara ulaşmıştır (Uluslararası Çocuk Merkezi 2008).

Yirmi birinci yüzyılın sonlarına yaklaştığımız şu günlerde ne yazık ki dünyada ve ülkemizde çocuk hakları ihlalleri devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) 2009 raporuna göre; dünyada 5 yaş altı ölen çocuk sayısı 26 milyondur. Sanayileşmiş ülkelerde binde 6.3 olan 5 yaş altı çocuk ölüm hızı, gelişmekte olan ülkelerde binde 79'dur (UNICEF 2009). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na (TNSA) göre 2008 yılı itibari ile 5 yaş altı çocuk ölüm hızı binde 24'dür (TNSA 2008). Beş yaş ölüm sıralamasında 193

ülke arasında; Afganistan 1.sırada, Türkiye 100. sırada, Amerika Birleşik Devletleri ise 149. sırada yer almaktadır (UNICEF 2009). Ülkeler arasında bebek ölüm hızı bakımından da farklılıklar bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde 2008 yılında binde 49 olan bebek ölüm hızı, az gelişmiş ülkelerde nerede ise bunun 2 katı kadardır (TNSA 2008; Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı 2011; Törüner ve Büyükgönenç 2011). Ülkemizde bebek ölüm hızı binde 17.6'dır (TNSA 2008).

Bebek ve çocuk ölüm riskini arttıran faktörlerin başında yoksulluk ve bunun sonucu olan yetersiz ve dengesiz beslenme, temiz içme ve kullanma suyu bulunmaması ve kanalizasyon sisteminin kötü olması gelmektedir (Eryurt ve Koç 2008). Yetersiz yaşam koşulları, çocuk haklarının en yaygın ihlalleri arasındadır. İnsana yakışır ve güvenli konut, su ve sanitasyon sistemleri gibi altyapı olanakları olmadan çocukların yaşamaları, büyüüp gelişmeleri çok güçtür. 2010 yılında, daha 5 yaşına gelmeden, çoğu zatürre, ishal veya doğum komplikasyonları gibi nedenlerden dolayı ölen yaklaşık 8 milyon, ishalden ölen 1.2 milyon çocuk bulunmaktadır. Çocuklar sağlıklı ve kirli bir ortamda sağlık, oynayacak güvenli bir yer olmadan da oyun oynama hakkından yararlanamamaktadır (UNICEF 2012). Açlık ve yoksulluk, Afrika başta olmak üzere dünyanın dört bir yanında insanları özellikle çocukları etkilemektedir. Dünya Beslenme Örgütü'nün (FAO) Beslenme Raporu her beş saniyede bir, 10 yaşından küçük bir çocuğun açlıktan öldüğünü göstermektedir. Günümüzde açlık yüzünden ölen insan sayısı, savaşlarda ölen insan sayısından daha fazladır (Food and Agriculture Organisation 2011). Yine açlık sınırının altında yaşayan mil-

yonlarca kadın her yıl iyi beslenemedikleri için milyonlarca ağır engelli çocuk doğurmaktadır. Bu çocuklar daha anne karnında yeterince besin alamamakta ve doğduktan sonra da sütsüz kalmaktadırlar. Beş yaşın altındaki çocukların %3'ü düşük ağırlıklıdır. Beş yaşına kadar yeterli derece beslenemeyen bir çocuk bütün ömrü boyunca sakat kalmaktadır (World Hunger and Poverty Facts and Statistics 2012). Türkiye yıllardır yoksulluktan kaynaklanan ve özellikle çocukların karşı karşıya oldukları yetersiz beslenme sorunu ile mücadele etmektedir. TNSA 2008 sonuçlarına göre, beş yaşın altındaki her 10 çocuktan biri bodur (yaşına göre kısa) ve bu çocukların üçte biri de ciddi şekilde bodurdur (TNSA 2008).

Çocuk ölümlerinde kuşkusuz önemli bir payda yetersiz bağışıklamaya aittir. Oysa bağışıklama, her çocuğun yaşama hakkı kadar doğal ve temel bir hakkıdır. Bu hak uluslararası sözleşme ve çeşitli deklarasyonlar (Çocuk Hakları Deklarasyonu-1923, Çocuk Hakları Deklarasyonu-1959, Dünya Sağlık Örgütü Alma Ata Deklarasyonu-1987, Çocuk Hakları Konvansiyonu-1989, Çocukların Temel Hakları Aksiyon Programı, Viyana Deklarasyonu-1993, Çocukların Sağlık Bakımı Temel Hakları Deklarasyonu, Ottawa Deklarasyonu-1998) ile de kabul edilmiştir (WHO, UNICEF, The World Bank 2002). Bugün tüm dünyada yürütülen bağışıklama çalışmaları sayesinde yılda yaklaşık 3 milyon çocuğun hayatı kurtulmaktadır. Yine bu çalışmalar sayesinde her yıl 750.000 çocuğun sakat kalması önlenmektedir. Ancak bu yeterli değildir. Temel aşıların kullanılmaması nedeniyle yılda 2 milyon çocuk ölmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde uygulanıp gelişmekte olan bazı ülkelerde uygulanma-

yan aşılar nedeniyle yılda 5-6 milyon çocuk hayatını kaybetmektedir (Aşı Danışma Merkezi 2012). DSÖ raporuna göre; düşük gelirli ülkelerde bağışıklama oranı %75 iken, Türkiye %97 bağışıklama oranı ile üst gelir grubu ülkeler düzeyindedir. Ülkemizde son yıllarda aşı takviminde yapılan iyileştirmelerle gelişmiş ülkelerde aşı takviminde yer alan Suçiçeği ve Hepatit A aşıları da 2013 yılında aşı takvimimize eklenmiştir. HPV aşısı ise bağışıklama takvimimizde yer almamaktadır. Ülkemizdeki aşılama ile ilgili son gelişmelere rağmen, bağışıklamanın ilerleyen yaş dönemlerini kapsayacak şekilde sürdürülememesi ile dünyada özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelere ilişkin sonuçlar, çocuklarda bağışıklama konusunda da ihlallerin devam ettiğini göstermektedir (World Health Organization 2010; Buzgan 2011; Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu).

Çocukların sağlığını tehdit eden durumlardan biri de küçük yaşta sigara, alkol ve madde kullanımınıdır. Son yıllarda tüm Avrupa ülkelerinde ergen ve gençler arasında alkol ve yasadışı madde kullanımında bir artış söz konusudur (Nöropsikiyatri Portalı 2013). Ülkemizde Türkiye Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi tarafından, 2011 yılında 32 ilde yapılan çalışmada, 14-19 yaş aralığındaki öğrencilerin %26.7'sinin sigara, puro, pipo, nargile vb. bir tütün ürünü, %19.4'ünün alkollü içecekleri, %2.2'sinin ise hastalık nedeni dışında ilaç kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerde herhangi bir yasa dışı bağımlılık yapıcı maddenin en az bir kere deneme oranı %1.5 olarak tespit edilmiştir. Bu oran erkeklerde %2.3, kızlarda %0.7'dir. 2012 Dünya Uyuşturucu Raporu'nda dünyada esrar kullanım oranının %2.6-%5.0 arasın-

da olduğu tahmin edilmektedir. Aile üyelerinde madde kullanımı olan çocuklarda, madde kullanımı daha sıktır. Kısa ve uzun vadede çocukların sağlığını tehdit eden bu faktörler için daha etkili önlemlere ihtiyaç duyulmaktadır (Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi 2012).

Hakları unutulmuş çocukların başında engelli çocuklar gelmektedir. Oysa çocuk hakları sözleşmesinin 13.maddesinde belirtildiği gibi engelli çocuklar da sağlıklı çocuklarla aynı haklara sahiptir. Günümüzde gebelikte maruz kalınan teratojenler, konjenital anomaliler, terör, savaşlar vb. nedenlerle engelli çocuk sayısı artmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2002 yılında yapılan araştırmaya göre 0-9 yaş grubundaki çocukların %1.54'ü ve 10-19 yaş grubundakilerin %1.96'sı bir şekilde engellidir. Bu oranlar, erkek çocuklar söz konusu olduğunda %1.70 ve % 2.26 ile daha yüksektir (Türkiye İstatistik Kurumu. Özürlüler Araştırması Raporu 2002). Kurumlara yerleştirilen zihinsel özürlülerin durumu ise özel bir kaygı konusudur. 2005 yılında yayınlanan Kapalı Kapılar Ardında adlı rapor gerek Sağlık Bakanlığı hastanelerinde gerekse Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tesislerinde kalan zihinsel engellilerin kabul edilemez koşullarından söz etmekte ve konuyla ilgili bir sağlık yasası hazırlanması çağrısında bulunmaktadır (Mental Disability Rights International 2005).

Kentsel yerleşimlerdeki çocukların üçte biri doğumda nüfusa kaydedilmemektedir. Bu durum, Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin 7. maddesinin ihlali anlamına geldiği gibi, başka hak ihlallerine de yol açmaktadır. Resmi kimliklerinin olmaması

çocukların yaşamsal önem taşıyan kimi hizmetlere ve olanaklara erişimlerini engellemekle birlikte, zorla çalıştırılma gibi sömürü biçimlerine maruz kalmalarına da neden olmaktadır (UNICEF 2012). Dünyada insan kaçakçılığı ve ticareti sonucunda 2.5 milyon kişi zorla çalıştırılmaktadır ve bu sayının tahminen %22-%50'sini çocuklar oluşturmaktadır. UNICEF raporuna göre 2008 yılında 5-17 yaş arasında 215 milyon kız ve erkek çocuğun çalıştığı ve bu çocukların 115 milyonunun tehlikeli işler yaptığı belirlenmiştir (UNICEF 2012). Türkiye'de 6-17 yaş grubunda bulunan 16 milyon 264 bin çocuğun %5.9'u (958 bin kişi) ekonomik bir işte çalışmaktadır. Evde, tarlada, bahçede çalışan çocuklarda dâhil edildiğinde sorun daha da önemli boyutlara ulaşmaktadır. Çalışan çocukların %31.5'i bir okula devam ederken, maalesef %68.5'i öğrenimine devam edememektedir. Cinsiyet eşitsizliği nedeni ile çalışan ve çalışmayan çocuklar arasında kız çocuklarda okula devamsızlık ve eğitimsizlik daha fazla orandadır. Bu şekilde başta çocukların sağlığı olmak üzere eğitimini ve geleceğini tehdit eden çalışan çocuklar sorunu, çocuk hakları ihlallerinin başka bir boyutunu oluşturmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu. Çocuk İşgücü Araştırması 2006; Avşar ve Öğütoğulları 2012).

Dünyada her 10 çocuktan birinin annesi çocuk yaştadır. Son araştırmalara göre, önlem alınmazsa önümüzdeki on yıl içinde dünyada çocuk gelin sayısı 100 milyonu geçecektir. Türkiye'de 18 yaşın altında evlendirilen kadınların oranı %28'dir (Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği 2012; TBMM. Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Komisyon Raporu 2009). 15 yaşındaki kadınların binde 4'ü, 16 yaşındaki ka-

dınların %2.2'si, 17 yaşındaki kadınların %4.4'ü, 18 yaşındaki kadınların %9.7'si çocuk doğurmaya başlamıştır (TNSA 2008). Biyo-psikososyal gelişimini tamamlamadan evlendirilen kız çocukları; eğitim, sağlık, istihdam gibi birçok alanda olumsuz etkilenmektedirler. Kendi ergenlik sorunlarını halletmeden önce anne baba olan bu ailelerin çocukları da sorunlu olabilmektedir (Çakmak 2009; TBMM. Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Komisyon Raporu 2009). Küçük yaşta evlilik bir hak ihlalidir; duygusal ve cinsel istismardır; kadınlara karşı şiddetin en erken tanışılan biçimidir. Yine dünyanın pek çok ülkesinde çocuklara yönelik cinsel suçlar artmıştır. Bu konuda özellikle ensest ilişkiler ve çocuk pornografisi cinsel istismarın başka bir boyutunu oluşturmaktadır. Ayrıca dünyanın çeşitli bölgelerinde özellikle düşük gelirli ülkelerdeki kız çocukları para karşılığı kendilerinden yaşça büyük erkeklerle pazarlanmakta ya da köle olarak satılmaktadırlar (Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği 2012). Ülkemizde de bu sorun giderek artan bir şekilde devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2008 yılında yayımladığı "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" adlı raporuna göre; 1999'da 642 olan cinsel saldırı vakaları 2007'de 1268'e yükselmiştir. Bu vakaların üçte ikisi çocuktur. Cinsel istismara uğrayan çocukların %70'inin küçük yaşta olduğu ve uğradıkları saldırıyı etraflarına aktarmakta zorluklar yaşadığı, dolayısıyla tespiti mümkün olmayan pek çok cinsel saldırı vakasının olduğu görülmüştür. 2007 yılında ergenlik çağı öncesi cinsel saldırı sayısı 803 iken elle veya sözlü olarak taciz sayısı 4170 olarak tespit edilmiştir. 2008 yılının ilk 3 ayında 43 aile içi cinsel saldırı vakası yaşanırken, çocuk-

lara yönelik saldırı 447'dir (TC. Emniyet Genel Müdürlüğü 2008; Kantarcı ve ark. 2012).

Çocukları olumsuz etkileyen konulardan biri de şiddettir. Şiddet, doğum öncesi bakımın yetersiz olmasından başlayarak, doğum, okul öncesi yaşam, okul yaşamı, ergenlik, erişkin yaşam ve yaşlılıktan, ölüme kadar geçen yaşam döngüsünün tüm aşamalarında karşımıza çıkabilen ve fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığın farklı alt gruplarını ya da eş zamanlı olarak hepsini etkileyebilen önemli bir halk sağlığı problemidir. Dünyada ve ülkemizde çocukların sık olarak maruz kaldığı aile içi şiddet, çalışan anne çocuklarına bakıcılar tarafından uygulanan şiddet, okul çocuklarında görülen çeteler ve akran şiddeti ile görsel medyada ve bilgisayarda sıkça yer alan şiddet içerikli oyunlar ve filmler de çocukların sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Dünyada her gün 565 çocuk, ergen ve genç (10-29 yaş grubunda) şiddet nedeniyle ölmektedir (TBMM. Türkiye'de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Bunu Etkileyen Etkenlerin Saptanması Araştırma Raporu 2007; Yurtal ve Artut 2008).

Şiddet, yoksulluk ve olumsuz yaşama koşulları sonucu tüm dünyada suça yönelen çocuk sayısı artmıştır. Ülkemizde, 2010 yılında suça yönelen çocuk sayısı 83.393'tür (Türkiye İstatistik Kurumu Adalet istatistikleri 2010). Ceza İnfaz Kurumu 2009 yılı istatistiklerine göre, Çocuk Ceza İnfaz Kurumu ve eğitim evlerine giren 652 çocuk hükümlüden, %41.6'sı gasp, %29.7'si hırsızlık, %6.4'ü cinsel suçlar, %5.7'si uyuşturucu suçları, %5.2'si adam öldürme ve %2.0'ı yaralama suçunu işlemiştir. Suç işlediği anda hükümlü çocukla-

rin %43.7'sinin ilköğretim mezunu, %37.3'ünün ise ilköğretim öğrencisi olduğu belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri 2009).

Dünyada ve ülkemizde terör, savaşlar, doğal afetler, boşanmalar, yoksulluk vb nedenlerle korunmaya muhtaç çocuk sayısı giderek artmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde evlat edinme ve koruyucu aile uygulamaları oldukça yaygın iken, ülkemizde bu çocuklar genellikle SHÇEK'de istihdam edilmektedirler. Ülkemizde SHÇEK istatistiklerine göre, 2009 yılında korunmaya muhtaç çocukların bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü olan çocuk yuvalarında, 0-12 yaş arasında 6395 çocuk bakım almaktadır. Özellikle 0-1 yaş gurubunda 8 bebeğe bir bakıcı anne bakım vermektedir. Gerek koruyucu aile yanında gerekse SHÇEK'de nitelikli eleman eksikliği ve yetersiz denetimler sonucu çocuklar fiziksel, psikolojik ve cinsel istismara maruz kalmaktadırlar. Oysa bu çocukların topluma fiziksel ve psikolojik olarak kazandırılması üzerinde önemle durulması gereken bir konudur (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü 2010).

SONUÇ

Çocuk hakları sorunu, bugünün dünyasında var olan egemenlik ilişkilerinin yarattığı uygarlıktan kaynaklanan bir sorundur. Sorunun sadece ekonomik merkezli olmaması, çeşitli sosyal ve kültürel alanları da kapsamaması nedeniyle çok yönlü, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç vardır (Bülbül ve ark. 2011).

KAYNAKLAR

Akyüz E. Çocuk Hukuku. Çocukların Hakları ve Korunması. Ankara: Pegem Akademi; 2012: 4-6.

Aşı Danışma Merkezi. Bağışıklama Her Çocuğun Hakkı. Erişim:3 Nisan 2012, http://asidanisma.com/bagisiklama_a.asp.

Avşar Z, Ögütoğulları E. Çocuk işçiliği ve çocuk işçiliği ile mücadele stratejileri. Sosyal Güvenlik Dergisi 2012;1:9-40.

Akço S, Akbulut B. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlara ilişkin kanun tasarısının çocukların cinsel sömürü ve istismara karşı korunması hedefi bakımından elverişliliği üzerine bir değerlendirme. Güncel Hukuk 2012:36-38. Erişim: 1 Ocak 2012, http://humanistburo.org/tr/calisalim-bizden-yorumlar_21_1.html.

Avcı M. Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: Çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2008; 11: 67-70.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim: 11 Nisan 2012, http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23a.html.

Bahar Z, Aydoğdu NG. Sağlıkta eşitsizlik ve hemşirelik. DEUHYO ed 2011; 4:131-136.

Buzgan T. Türkiye'de dünden bugüne aşılama politikaları. J Pediatr Inf. 2011;5: 235-238.

Bülbül SF, Değirmencioğlu U, Eğribel E ve ark. "I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi

ve Uygulama Planı 2012-2016". İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları; 2011.

Çakmak D. "Türkiye'de çocuk gelinler". Birinci Hukukun Gençleri Sempozyumu: 20-21 Mart 2009, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ankara. Erişim: 8 Nisan 2012, <http://www.umut.org.tr/HukukunGencleri/TamMetinlerSunular/DirenCakmak.pdf>.

Eryurt MA, Koç İ. Yoksulluk ve çocuk ölümlülüğü: Hanehalkı refah düzeyinin çocuk ölümlülüğü üzerindeki etkisi. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2009; 52: 113-121.

ePsikiyatri. Nöropsikiyatri portalı. Gençlerde Alkol/madde kullanımı ve bağımlılığı.

Erişim: 20 Şubat 2013, <http://www.e-psikiyatri.com/category/bagimlilik-tedavileri/genclerde-alkol-madde-kullanimi-ve-bagimlilik>.

Food and Agriculture Organisation (FAO). Hunger statistics 2011. Erişim: 8 Nisan 2012, <http://www.fao.org/hunger/en/>.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Raporu. Ankara: TNSA, 2008.

Kantarıcı NM, Öztürk B, Halıcı Z, Kandırmir E. Türkiye ilaçla kolaylaştırılmış cinsel saldırı ve Türkiye'de yaşanan sorunlar. J Clin Anal Med. 2012;3:482-486.

Karabulut S. Suçlu Çocukların Türkiye Profili. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2006.

Madde Bağımlılığı Kapsamında Risk Altındaki Çocukların ve Ailelerin Rehabilitasyonu Projesi Raporu, Yozgat, 2010. Erişim: 3 Nisan 2012,

<http://www.shcek.gov.tr/userfiles/pdf/PROJE%20METNI.pdf>.

Mental Disability Rights International. "Behind Closed Door" Report, 2005.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü. SHCEK Faaliyet Raporu 2010. Erişim: 8 Nisan 2012, http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/mce/20082010/birimler/strateji/faaliyet_raporla-sydgmm_2010_yili_faaliyet_raporu.pdf.

Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkanlığı. Yeni Aşı Takvimi.

Erişim: 20 Şubat 2013,

<http://www.memurlar.net.biz/saglik-personeli/2013-saglik-bakanligi-asi-takvimi-aciklandi-h4287.html>

Törüner E, Büyükgönenç L. Çocuk Sağlığı ve Temel Hemşirelik Yaklaşımları. Ankara: Göktuğ Yayıncılık; 2011:7-21.

Türkiye İstatistik Kurumu. Özürlüler Araştırması Raporu (DİE: 2913). Ankara: TÜİK, 2002.

Türkiye İstatistik Kurumu. Çocuk İşgücü Araştırması; "Çalışan Çocuklar" Raporu. Ankara: TÜİK, 2006.

Türkiye İstatistik Kurumu. Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri 2009. Erişim: 8 Nisan 2012, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1.

Türkiye İstatistik Kurumu Adalet İstatistikleri. Güvenlik Kurumuna Gelen veya Getirilen Çocuklar 2010.

Erişim: 8 Nisan 2012,
http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1.

Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM). Türkiye Uyuşturucu Raporu. Ankara: TUBİM, 2012.

TBMM. Türkiye’de Ortaöğretime Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Bunu Etkileyen Etkenlerin Saptanması Araştırma Raporu. Ankara: TBMM, 2007.

TBMM. Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Komisyon Raporu. Ankara: TBMM, 2009.

TBMM. Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (S.Sayı:589). Ankara: TBMM, 2010.

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı. Türkiye’nin İnsani gelişme Endeksi ve Endeks Sıralamasının analizi. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü (Yayın No:2828). Ankara: TC. Kalkınma Bakanlığı, 2011.

Türkiye Cumhuriyeti Emniyet genel Müdürlüğü. “Cinsel dokunulmazlığa karşı Suçlar” Raporu 2008. Erişim:19 Şubat 2013,
<http://rapeofpersephone.blogspot.com/2008/06/emniyet-genel-mdrl-raporu.html>.

Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin Uygulanmasının izlenmesi Hükümet Dışı Kuruluşlar Raporu. Çocuk Hakları Serisi 8. Ankara: ICC, 2008. Erişim: 1 Ocak 2012,
<http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-docs/70.pdf>.

UNİCEF. Dünya Çocuklarının Durumu. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, 2009.

UNICEF. Türkiye’de 5 yaş Altı Ölüm Hızında azalma. Bir Durum Çalışması. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, 2009.

UNICEF. Dünya Çocuklarının Durumu Raporu.”Kentsel Bir Dünyada Çocuklar”. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, 2012.

Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği. Çocuk Gelinler Meclise taşınıyor. Erişim: 8 Nisan 2012,

<http://egitimtercihi.com/index.php/gundem/902-cocuk-gelinler>

World Hunger and Poverty Facts and Statistics, 2012. Erişim: 4 Nisan 2012,

<http://www.worldhunger.org/articles/Learn/world%20hunger%20facts%202002.htm>.

WHO, UNICEF, The World Bank. State of the World’s Vaccines and Immunization Report 2002. Erişim: 3 Nisan 2012,

http://www.who.int/vaccines-documents/DocsPDF04/wwwSOWV_E.pdf.

World Health Organization. World Health Statistics 2010. Erişim:3 Nisan 2012,

http://www.who.int/whosis/whostat/EN_WHS10_Full.pdf.

Yurtal F, Artut K. Çocukların şiddeti algılama biçimlerinin çizdikleri resimlerine yansımaları. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi 2008;15:149-154.